

Djeca 21. stoljeća

Zupičić, Edina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:939977>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

EDINA ZUPIČIĆ

DJECA 21. STOLJEĆA

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

EDINA ZUPIČIĆ

DJECA 21. STOLJEĆA

Završni rad

JMBAG: 0115059487

Studijski smjer: Preddiplomski izvanredni stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Sociologija

Znanstvena grana: Posebne sociologije

Mentor: prof. dr. sc. Fulvio Šuran

Pula, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj:

1. Uvod	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. Tradicionalni i suvremeni odgoj djece	3
2.1. Tradicionalni odgoj	3
2.1.1. Prednosti tradicionalnog odgoja.....	5
2.1.2. Nedostatci tradicionalnog odgoja	5
2.2. Suvremeni odgoj.....	6
2.2.1. Nedostatci suvremenog odgoja.....	8
2.2.2. Prednosti suvremenog odgoja	9
2.3. Razlike suvremenog odgoja u odnosu na tradicionalni.....	9
3. Masovni mediji.....	11
3.1. Povijesni razvoj medija.....	11
3.2. Vrste medija	12
3.2.1. Tisak za mlade.....	12
3.2.2. Radio	14
3.2.3. Televizija.....	15
3.2.4. Računalo i Internet.....	16
4. Utjecaj medija na odgoj djeteta	24
4.1. Pozitivni utjecaji medija na odgoj djece	24
4.2. Negativni utjecaji medija na odgoj djece.....	25
5. Uloga roditelja, odgojitelja i učitelja u medijskoj pismenosti djece	29
6. Kritički osvrt	32
7. Zaključak	33
Literatura	35
Sažetak.....	38

1. Uvod

Tijekom odgoja djece najbitniji faktor su roditelji koji najviše vremena provode u njihovom životu. Oni im prenose znanje, usađuju društvene vrijednosti i norme ponašanja kako bi djeca izrasla u mlade, odgovorne i moralne ljude. Cilj odgoja je pripremiti dijete na samostalnost i odraslo i zrelo ponašanje. Kako bi se ovo ostvarilo bitno je da se dijete odgaja u obitelji, uz prisustvo oca i majke jer je obitelj temelj društva. Osim roditelja, iznimna važnost mora se posvetiti i masovnim medijima koji danas više no ikada utječu na djecu i oblikuju njihovu osobnost. Kako bi roditelji bili što uspješniji potrebno je ostvariti suradnju sa stručnim suradnicima odgojnih i obrazovnih ustanova. U suradnji s odgojiteljima i učiteljima roditelji utječu na medijsku pismenost djece i razvijaju ju.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet i cilj ovoga rada bio je istražiti temeljne karakteristike današnjeg odgoja te u kojoj mjeri i na koji način mediji utječu na ponašanje i odgoj današnje djece i mladeži. Također je bilo bitno istražiti kakva je uloga roditelja, odgojitelja i učitelja u medijskoj pismenosti djece.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Tijekom izrade ovoga rada korištena je stručna i znanstvena literatura u pisanom obliku kao što su na primjer knjige i stručni radovi. Osim pisanog oblika literature korištene su i mrežne stranice koje su bile korisne za ovaj rad.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Sadržaj je organiziran u nekoliko cjelina kojima se obradila tema suvremenog i tradicionalnog odgoja te utjecaj medija na odgoj djeteta. U uvodnom dijelu opisan je predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja koje su korištene prilikom izrade ovog rada. Druga cjelina obuhvaća znanja o vrstama odgoja: tradicionalnom i suvremenom te njihovim prednostima i nedostacima. Sljedećom cjelinom, masovni mediji, obuhvaćen je povijesni razvoj medija te vrste medija s kojima se djeca i mladi susreću i koje koriste tijekom svoga odrastanja, a to su: tisak za mlade, radio, novine, televizija, računalo i Internet. Vrlo bitno poglavlje je i utjecaj medija na odgoj djeteta koje je obrađeno promatranjem i istraživanjem o pozitivnim i negativnim učincima medija na odgoj djece. Tijekom odgoja i obrazovanja iznimno je značajna uloga pojedinca u odgoju. Šesto poglavlje obuhvaća znanja o tome kakva je uloga roditelja, odgojitelja i učitelja u medijskoj pismenosti djece. Posljednjim poglavljem iznesena su zaključna razmatranja o odgoju djeteta 21. stoljeća.

2. Tradicionalni i suvremeni odgoj djece

Od davnina je poznato da je čovjek društveno biće. U skladu s tim, odgoj je društvena kategorija koja se mijenja ovisno o promjenama koje se događaju u društvu. Obzirom da je društveno uvjetovan, zahtijeva od obiteljske zajednice suradnju s društvom kako bi zajedničkim snagama provodili raznovrsne odgojne aktivnosti i sadržaje. U ovoj suradnji roditelju su na raspolaganju predškolske, školske, visokoškolske institucije te drugi stručni kadrovi koji pridonose odgoju djece (Stevanović, 2000).

Autor ističe (Zaninović, 2000) da je za odgoj bitan uredan način života, iskrenost, pravednost, ljubav i razumijevanje u odnosima te poštenje, rad i red. U suvremenim i tradicionalnim obiteljima potrebno je osigurati dobru klimu, pozitivne primjere, skladan obiteljski život kako bi se postigle odgojne vrijednosti.

Odgojna uloga obitelji ovisi o nizu uvjeta kao što su: tip obitelji, uvjeti života i rada (seoska, gradska, rad u industriji, poljoprivredi, razini obrazovanja oba roditelja), broju djece, spolu djece i slično (Zaninović, 2000).

2.1. Tradicionalni odgoj

Zapisi o načinima odgoja u obiteljima iz doba Mezopotamije, Egipta ne postoje. Jedino što je sačuvano su egipatski crteži koji su prikazivali faraone s njegovom mnogobrojnom obitelji. Težnja faraona, odnosno Egipćana bila je imati što više djece. Prema sačuvanim zakonicima, Mezopotamija je iznimno cijenila djecu i roditelji su imali obvezu štititi ih i biti pažljivi prema njima. U razdoblju od 800. – 150. godine prije nove ere, Kartažani su toliko cijenili djecu da su ih kako bi bili u milosti bogova prinosili kao žrtve. Djeca su bila ono najdragocjenije što su posjedovali. (Stevanović, 2000).

Razdoblje Stare Grčke karakterizira brižnost i pažljivost roditelja prema djeci, ali i iznimno poseban odnos roditelja prema muškom djetetu koje su školovali posebno obučeni učitelji. Pisani zapisi o poučavanju roditeljstva i o odgoju sadržani

su u djelima filozofa Platona i Aristotela. Oni su isticali važnost dječje igre i zagovarali nesmetan rast i razvoj koji izostavlja oštro kažnjavanje djeteta. Utjecaj grčke kulture na rimsku kulturu postojao je i na području odgoja uz određene razlike. Rimljani su željeli odgajati djecu primjenjujući čvršću disciplinu. Roditelji su u ovoj vrsti tradicionalne obitelji podučavali djecu koja je uloga oca i odabranih učitelja. U doba rimske kulture, otac je bio osoba koja je imala ogroman autoritet i vlast nad djecom čak i kada oni odrastu. Ovakvo mišljenje u društvu vladalo je do 2. stoljeća nove ere (Stevanović, 2000).

Srednji vijek, do 17. stoljeća, obilježio je period u kojemu interes za odgoj djece polako raste. 18. stoljeće obilježili su filozof John Locke¹, književnik i filozof Jean Jacques Rousseau², mislilac i pedagog Johann Heinrich Pestalozzi³ te pedagog Friedrich Frobel. Vrlo je zanimljivo mišljenje Johna Locka koji je zagovarao mišljenje da je dijete „tabula rasa“ ili prazna ploča koju je potrebno popuniti, a to se prvenstveno činilo odgojem djeteta (Stevanović, 2000)

Vremenski period 19. i 20. stoljeća donosi niz različitih pogleda na odgoj. Početkom 19. stoljeća u odgojima prevladava strogoća kojom su roditelji željeli oblikovati djecu prema svojim željama. Krajem ovoga stoljeća i početkom sljedećeg javlja se pojačani interes za dijete i njihov psihički razvoj. „I dok je roditelj viktorijanskog doba bio siguran u svoje postupke, spreman da kaže i provede definitivno „da“ ili „ne“ u odnosu na dijete, roditelj sada postaje nesiguran, neodlučan, bojeći se da ne pogriješi, da ne povrijedi dijete, da ne izazove traume, ne ošteti dijete svojim postupkom.“ (Stevanović, 2000; 253.,254.)

Tradicionalna obitelj u suvremenom svijetu podložna je mnogobrojnim iskušenjima. Jedno od najvećih iskušenja je izumiranje ovoga oblika obitelji. Bez obzira na navedeno, one i dalje postoje. Niti negativne niti pozitivne svjetske promjene koje se događaju ne ugrožavaju temelj tradicionalnih obiteljskih vrijednosti (Nimec, 2010).

¹ John Locke bio je engleski filozof i empirist. Osnivač spoznajne teorije, smatrao je da svo znanje potječe iz iskustva, jer je naša duša po rođenju 'tabula rasa'.

² Jean Jacques Rousseau, jedan od najznačajnijih francuskih pedagoga 18. stoljeća. Bio je predstavnik prirodnog odgoja, smatra da dijete najbolje uči iz iskustva i na temelju primjera. Najznačajnije djelo „Emil“, u kojem kritizira feudalni odnos, te opisuje odgoj novog čovjeka u građanskom društvu.

³ Johann Heinrich Pestalozzi, švicarski pedagog, čije je didaktičko i pedagoško učenje utjecalo na razvoj osnovnoškolskog obrazovanja. Odgojni cilj podijelio je na tri zadatka: umni odgoj, moralni odgoj te tjelesni i radni odgoj.

2.1.1. Prednosti tradicionalnog odgoja

Tradicionalni odgoj karakteriziraju tradicionalni oblici obitelji koji se sastoje od oca, majke i djece te ostalih članova uže, ali i šire obitelji. Prema provedenim istraživanjima, najzastupljeniji oblik obitelji na području Europe jest oblik tradicionalne obitelji. Jedna od glavnih odlika tradicionalne obitelji jest prenošenje materijalnih i duhovnih vrijednosti koje imaju neograničenu trajnost. Upravo to prenošenje i zajedništvo karakteristika je složnosti jedne tradicionalne obitelji. Kada se govori o tradicionalnoj obitelji govori se o vraćanju na izvore vlastitoga života koji tijekom odrastanja u obitelji nestaju. Činjenica je da ono što je preneseno unutar obitelji ostavlja duboki trag na svakom članu. Sve preneseno postaje dio osobnosti i razmišljanja te postaju upute kako se orijentirati u životu i koji stav zauzeti (Nimec, 2010).

2.1.2. Nedostatci tradicionalnog odgoja

U tradicionalnoj obitelji, osobito onoj koja je živjela na selu, postojala je razlika između rođene muške i ženske djece. U prošlosti, muškoj djeci se omogućavalo školovanje i nakon osnovnog obrazovanja, a ženska djeca imala su dužnost biti kod kuće i pomagati obitelji (Zaninović, 2000).

Osim školovanja, muška djeca su imala i druge privilegije kao što su sloboda provođenja slobodnog vremena izvan kuće, dok su ženska djeca ostajala u kućama. Najveće privilegije i najveću pažnju imalo je prvo muško rođeno dijete u obitelji. U gradskim obiteljima situacije je bila drugačija. Dijete je bilo u centru pozornosti i njemu je bilo sve podređeno te se udovoljavalo njihovim zahtjevima. (Zaninović, 2000).

2.2. Suvremeni odgoj

Obiteljski život i zajednice u kojima se živjelo u prošlosti su se drastično promijenile. Tradicionalne vrijednosti su iščeznule, a suvremene obitelji karakterizira povećani broj razvoda brakova, jednočlanih kućanstava, izvanbračnih zajednica (Belamarić, 2019). „Osnovni okviri suvremene porodice proizlaze iz institucije monogamnog braka i tipična suvremena porodica bila bi ona koja se sastoji od jednog muškarca i jedne žene i različitog broja njihove djece. Naravno, pored ovakve strukture porodica postoje i neke druge strukture koje također nose karakter porodice kao što je primjer porodica koja se sastoji od majke i djece ili oca i djece i jednog i drugog roditelja iz ranijih bračnih ili vanbračnih veza roditelja itd.“ (Stevanović, 2000; 147).

U suvremenoj obitelji uloga oca nije toliko naglašena. Otac i majka su sve više ravnopravni u financijskom privređivanju dobara. Sve je češća pojava mladih majki koje prekidaju roditeljski dopust kako bi se vratile na svoje radno mjesto. U tom slučaju, očevi često preuzimaju njihovu ulogu ili se ta uloga prepušta bakama i djedovima ili pak dadiljama (Belamarić, 2019).

U suvremenoj obitelji ne postoji podjela muških i ženskih poslova. Svaki član obitelji radi sve poslove ovisno o slobodnom vremenu te vrsti i težini poslova. Na primjer, muškarac će odrađivati fizički zahtjevnije poslove, ali će i glačati rublje, kuhati, postavljati zavjese na prozore i drugo. Uloga djece u suvremenoj obitelji je također bitna. Oni će obavljati manje kućanske poslove koji su primjereni za njih. To može biti iznošenje smeća, čišćenje prostorija (osobito dječje sobe), obavljanje kupovine manjih potrepština, briga o kućnom ljubimcu i drugo. Uloga supruge je znatno proširenija nego u tradicionalnoj obitelji. Uloga supruge nije više samo majka i odgajateljica nego je ona usmjerena i na intelektualne poslove koji donose dobro svim članovima obitelji (Stevanović, 2000).

Suvremenu obitelj karakterizira vrlo malo provedenog zajedničkog obiteljskog vremena, a središte suvremene obitelji pomjera se s obitelji kao zajednice na živote pojedinaca unutar obitelji. Članovi obitelji teže ostvarivanju karijera i osobnih potreba (Belamarić, 2019).

Suvremeni roditelji imaju vrlo zahtjevnu roditeljsku ulogu. Oni moraju stalno biti spremni na izazove koje im nameće društvo i moraju pokazati otvorenost prema učenju. Zadaće koje društvo i odgoj pred njih stavljaju nisu nimalo lagane već uistinu zahtjevne i složene (Belamarić, 2019). Suvremeni odgoj djeteta „je maksimalna popustljivost, odsustvo kontrole, stalno preispitivanje svojih postupaka, nedosljednost, mijenjanje neuobičajenih reakcija u želji da se dijete što manje povrijedi. Roditelji gube spontanost u postupcima i iskazuju naklonost prema djeci.“ (Stevanović, 2000; 254.).

S obzirom na zahtjeve koje postavlja suvremeni način života, postoji nekoliko oblika suvremenih obitelji i odgoja djece. To su: nepotpune jednoroditeljske obitelji, razvedene obitelji s razdvojenom djecom, adoptirane obitelji, očuh ili maćeha u obitelji, djeca očuha ili maćeha u obitelji (Stevanović, 2000).

Nepotpune roditeljske obitelji se sve više susreću u suvremenom načinu života. Razvod braka nije više tolika nepoznanica u društvu. Roditelji se sve češće razvode, a prema podacima samo je 10% slučajeva kada dijete ili djeca zakonski pripadnu ocu nakon rastave braka. U ovim obiteljima nedostaje jedan roditelj (otac ili majka, ovisno o sudskoj presudi ili dogovoru roditelja) koji ima svoje specifičnosti u odgojnom djelovanju. Izostankom toga roditelja, drugi roditelj vrlo često pokušava nadomjestiti odgojnu ulogu koja nedostaje. Osobito se to događa u mlađem školskom dobu. Kod djece je bitno osigurati osjećaj prisutnosti oba roditelja bez obzira na njihovu fizičku razdvojenost. Na ovu vrstu obitelji nadovezuju se razvedene obitelji s razdvojenom djecom. Djeca podnose najveći teret zbog odvojenosti, ne samo s roditeljima nego i braćom i sestrama. Ukoliko se dogodi situacija da se djeca međusobno razdvoje, potrebno je osigurati međusobni kontakt, druženje i zajednički život djeci ukoliko je to moguće. Bitno je da roditelji ne „kažnjavaju“ djecu zbog toga što oni nisu mogli zajedno živjeti u bračnoj zajednici (Stevanović, 2000).

Adoptirane obitelji čine bračni parovi koji su zajedno posvojili dijete. „Adoptivno dijete je posvojeno dijete (posinak ili pokćerka) koje uzima neki bračni par. To su najčešće parovi bez djece koji žele svoju ljubav prenijeti na drugo dijete, u nedostatku vlastitog.“ (Stevanović, 2000; 228.) Takva djeca preuzimaju prezime roditelja koji su ih posvojili i na njih se prenose sva prava i obveze kao da se radi o

njihovoj rođenoj djeci. Najveći uspjeh u adoptiranoj obitelji ostvaruje se kada se dijete posvoji u predškolskoj dobi (Stevanović, 2000).

Posljednji oblik suvremene obitelji jest očuh ili maćeha u obitelji. To je situacija u obitelji kada se jedan od roditelja ponovno ženi odnosno udaje. U nastanku ove obitelji vrlo je bitna starosna dob djece. Dogodi li se kada su djeca mlađa, proces prilagodbe i prihvaćanja novog roditelja i cjelokupne situacije je lakši. Problemi se mogu pojaviti u razdoblju adolescencije (Stevanović, 2000).

2.2.1. Nedostatci suvremenog odgoja

Kao jedan od velikih problema suvremenoga odgoja jest problem rastave braka. Društvo je svjedok sve većem broju rastava braka. To je vrlo traumatično iskustvo za djecu, roditelje i ostale članove obitelji. Nakon rastave uobičajeno uslijedi niz problema s kojima se susreće samohrani roditelji. Najveći problem, bez obzira na alimentaciju jesu smanjeni prihodi koji otežavaju troškove odgoja i školovanja djeteta. Stoga je vrlo veliki broj samohranih roditelja prisiljen tražiti dodatni posao kako bi pokrio nastale troškove. Dodatni poslovi onemogućuju roditelju da provodi slobodno vrijeme s djetetom. Izostanak zajedničkih aktivnosti uzrok je izostanku nadzora na djetetovim aktivnostima (Belamarić, 2019).

Osim izostanka nadzora, u suvremenim obiteljima učestalo je popuštanje roditelja dječjim zahtjevima. Roditelji kupuju djeci nepotrebne igračke i podržavaju neprikladna ponašanja s ciljem nadoknade roditelja koji nije prisutan. Umjesto da se postave točno određena pravila, ne postoje odgojne granice koje omogućavaju djetetu zdrav rast i razvoj (Belamarić, 2019).

Kada se govori o socijalnom životu rastavljenih roditelja, u pravilu, ti roditelji nemaju dovoljno vremena uz posao, dodatni posao i djecu ostvarivati i održavati osobne socijalne kontakte. Vrlo je i često ponašanje roditelja da pažnjom koju iskazuju djeci pokušavaju nadoknaditi roditelja koji nedostaje (Belamarić, 2019).

2.2.2. Prednosti suvremenog odgoja

Iako rastava braka kod djece može izazvati niz negativnih emocija kao što su ljutnja i tuga, bitno je istaknuti da takva situacija potiče i određene pozitivne ishode. Na primjer, djeca jednoroditeljskih obitelji posjeduju veću samostalnost prilikom određenih zadataka kao što su: pisanje školske zadaće, obavljanje kućanskih poslova primjerenih dječjem uzrastu (Belamarić, 2019).

Istraživanja su pokazala da su djeca jednoroditeljskih obitelji čak i sretnija jer imaju veću kvalitetu života s jednim roditeljem nego u obitelji punoj razmirica i svađa, obitelji u kojoj prevladava nekvalitetan i nezdrav odnos roditelja. Upravo te svađe negativno utječu na psihički razvoj djeteta, čine ga nesretnim i tužnim (Belmarić, 2019).

2.3. Razlike suvremenog odgoja u odnosu na tradicionalni

Kao jedna od osnovnih razlika tradicionalne i suvremene obitelji ističe se uloga oca u obitelji koja se tijekom povijesti promijenila. Otac više nije autoritet koji ima nadzor nad financijama i brigom za obitelji. Njegova uloga nije više toliko naglašena kao u tradicionalnoj obitelji. U današnje vrijeme, majke se sve više odlučuju vratiti na postojeća radna mjesta kako bi svojom plaćom pridonosile financijama u obitelji jednako kao i očevi. Sve češća je pojava prekidanja roditeljskog dopusta i vraćanja na radno mjesto (Belamarić, 2019). U ovim obiteljima teži se prema ostvarenju osobnih interesa, dok je opće dobro – dobro za obitelj u drugome planu. Težnja prema profesionalnom napretku i materijalnim dobrima uzrokuje zanemarivanje tradicionalnih vrijednosti (Maleš, 2012).

Kada se promatraju seoska i gradska obitelj postoji nekoliko razlika u odgoju djece. U gradskim obiteljima, dijete je u centru pažnje i njegove potrebe nisu podređene roditeljima. U seoskim obiteljima dijete je izvan fokusa njegovih potreba. Dječje potrebe podređene su roditeljskim željama i potrebama. Druga razlika u odnosu seoskih i gradskih obitelji jest razlika u odnosu prema djeci. U seoskim obiteljima odnos prema djeci je oštiji, bez kompromisa dok u gradskima nije tako.

Gradske obitelji nisu usmjerene samo na zadovoljavanje bazičnih potreba djece nego i na druge aktivnosti kao što su dječji hobiji. Posljednja i vrlo bitna razliku između ova dva oblika obitelji jest bavljenje djecom u slobodno vrijeme. Gradske obitelji imaju više slobodnog vremena u odnosu na seoske (Zaninović, 2000).

U suvremenom načinu života, obrazovne ustanove zahtijevaju od obitelji da se više angažiraju oko preuzimanja obiteljskih funkcija. Neželjeno i devijantno ponašanje odgojitelji i učitelji pripisuju obiteljskom neodgoju. Suprotno ovome mišljenju jest mišljenje pojedinaca da škola previše vremena posvećuje znanju, a premalo odgoju djece. Kao uzrok devijantnog ponašanja navodi se i treći razlog, a to je utjecaj masovnih medija putem televizije i Interneta (Belamarić, 2019).

S obzirom na jednoroditeljsku situaciju koja je vrlo česta u suvremenoj obitelji, djeca u takvim obiteljima su zbog uvjeta života više samostalija u obavljanju svojih školskih i obiteljskih zadaća u odnosu na djecu iz tradicionalnih obitelji (Belamarić, 2019).

3. Masovni mediji

3.1. Povijesni razvoj medija

Povijesni razvoj medija vrlo je bogat i raznolik. Tijekom povijesti mediji su imali različite uloge i utjecaje u društvu. Činjenica je da su tijekom povijesti različite vrste medija i različito prihvaćene. Veliki broj korisnika omogućio je svakodnevno korištenje i poticao je razvoj masovnih medija i prekretnicu u razvoju društva odnosno čovječanstva (Tolić, 2009).

Medijski obrazovana osoba je ona osoba koja je upoznata s temama koje mediji iznose putem televizije, novina, Interneta i drugo. To je osoba koja shvaća kakav je utjecaj medija na život pojedinca. Biti medijski obrazovan znači imati znanja o vrstama medija te imati kritičko mišljenje prema temama koje mediji iznose. To obrazovanje podrazumijeva tri komponente: funkcionalnu, vizualnu i računalnu pismenost. Funkcionalna pismenost podrazumijeva sposobnost razumijevanja onoga što je napisano, vizualna pismenost podrazumijeva sposobnost razumijevanja vizualnih detalja, a računalna pismenost odnosi se na znanja o korištenju Interneta. Medijska pismenost je samo jedan dio medijskoga odgoja i obrazovanja. U suvremenom medijskom okruženju medijska pedagogija osnova je za odgoj djeteta i mladih. Kako bi se odgoj ostvario potrebno je kombinirati niz polja koja utječu na medijski odgoj djeteta. Medijska pedagogija podrazumijeva medijsku pismenost, medijske kompetencije i medijsko obrazovanje. Bitna stavka medijskog odgoja jest kako živjeti s medijima, kako naučiti djecu da razumiju i razlikuju odgojne od manipulativnih poruka koja mediji prenose (Tolić, 2009).

Danas masovni mediji pružaju osnovnoškolcima i mladima veliku dostupnost, raznolikost te brzinu pronalaska informacija. Mediji postaju glavni čimbenik socijalizacije te oblikovanja vrijednosti, ali i stilova ponašanja mladih. Velikim dijelom postaju kreatori slobodnog vremena djece. Pri tome im služe za igru, razbibrigu, učenje i razmjenu edukativnih sadržaja u nastavnom procesu ili rješavanju domaćih uradaka (Diklić, Nakić, Šošić, 2019.).

3.2. Vrste medija

3.2.1. Tisak za mlade

Tisak koji je svakodnevno dostupan mladima u njihovim domovima, školama ili knjižnicama jest knjiga. Povijest knjige seže daleko u prošlost, u vrijeme kada je izumljen prvi tiskarski stroj. 1450. godine Johann Gutenberg iz Mainza izumio je tiskarski stroj. To je bila velika preša s pomičnim metalnim slovima. Prvih pedeset godina tiskarstva obilježilo je osnivanje tiskara na više od 250 mjesta na području Europe (najviše u Italiji, Njemačkoj i Francuskoj). Vrlo važno tiskarsko središte u navedenom vremenskom razdoblju bio je Pariz. Na području Pariza bile su otvorene 282 tiskarske radionice (Briggs i Burke, 2011).

Razvoj tiskarstva nije se podjednako razvijao u ostalim dijelovima Europe i na području Azije. Prihvatanje razvoja tiskarstva započinje tek 261 godinu od izuma tiskarskoga stroja. Te godine otvorena je tiskara u Sankt Peterburgu. Osnivač je bio Petar Veliki. Područje Osmanskoga Carstva nije prihvaćalo razvoj tiskarstva. Pod vodstvom sultana Selima I. zabranjeno je bilo tiskati knjige. Zakonom je u razdoblju 1515. godine bila propisana smrtna kazna za tiskanje knjiga. Tek u 18. stoljeću otvorena je prva tiskara na području Osmanlijskoga Carstva (Briggs i Burke, 2011).

U počecima razvoja tiskarstva kao najveći problem istaknuo se problem premale količine knjiga. 16. stoljeće obilježilo je razdoblje u kojemu se problem malobrojnosti knjiga pretvorio u problem u kojem su knjige bile u izobilju. U tim vremenima, u društvu, tisak se pokazao kao bitan faktor koji je utjecao na oblikovanje društva (Briggs i Burke, 2011).

Osim knjige, snažan utjecaj na razvoj društva uzrokovale su i novine. Novine su periodičko glasilo koje se tiska kako bi se obavijestila javnost o događajima u svim aspektima ljudskih djelatnosti. Sadržaj novina je univerzalan. U prošlosti, novine su prvenstveno služile kao pasivan prijenosnik informacija u društvu. Prema podacima, prvi pisane vijesti pojavile su se na području Kine. U Starom vijeku vladari i pripadnici visokih slojeva prikupljali su vijesti za svoje potrebe. Razdoblje 14. stoljeća donijelo je organiziranu razmjenu vijesti koje su bile pisane rukom. Tijekom 15. stoljeća na području Zapadne Europe porasla je potreba za novostima. Na to su utjecale razne

političke, ekonomske, kulturne i znanstvene promjene. Izum Gutenbergove tiskarske preše⁴ te osnivanje poštanskih službi u Francuskoj, Engleskoj i Njemačkoj znatno je utjecalo na širenje novina (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020).

Razvojem društva mijenjala se i njihova uloga. Vrlo su značajne bile promjene koje su se dogodile u doba prve industrijske revolucije kada je i na području Zapadne Europe započela serijska proizvodnja novina. Razvijanje novina kao masovnog medija omogućile su i društvene prilike nakon Francuske revolucije (1789. godine) kada su novine postale sredstvo političkih borbi. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020).

Polovicom 19. stoljeća započeo je snažan razvoj novina koji je u povijesti poznat kao zlatno doba novina. Povećana pismenost i naobrazba omogućila je čitanje vijesti većoj populaciji društva. Poslije 1876. godine u novinama su se uvelike počele pojavljivati fotografije. Uspon novina odvijao se i u 20. stoljeću. Posljednja faza razvoja novina jest postindustrijska ili elektronička. U tehnološkom smislu to je obuhvaćalo razdoblje u kojemu se sve više upotrebljavalo računalo, automatsko strojno slaganje teksta, elektronički prijenos gotovih matrica za tiskanje istih novina u mnogim lokalnim izdanjima i drugo. Pojava računala omogućila je razvoj novina i brzu pripremu i tiskanje na više mjesta istodobno (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020).

Posljednja vrsta tiska za mlade koji imaju utjecaj na ponašanje u društvu jesu časopisi. Časopisi se izdaju za učenike osnovnih i srednjih škola kako bi ih se dodatno obrazovalo i kako bi ih se potaknulo na samostalno čitanje. Obiluju informacijama iz svijeta filma, športa, glazbe, računala i ostalih područja u kojima učenici imaju priliku samostalno izabrati način kojim će se izražavati. Bilo jezično ili likovno. To mnoštvo rubrika koje časopisi nude rezultat su kreativnosti i marljivosti učenika. Jedan od najpoznatijih i najčitanijih školskih časopisa jest mjesečni časopis *Smib* predviđen za učenike nižih razreda osnovne škole. *Radost* i *Zvrk* također su predviđeni za učenike nižih razreda. *Radost* je časopis koji izlazi već više od 60 godina, a *Zvrk* obiluje odgojnim sadržajima te mnogobrojnim edukativnim igrama

⁴ Izum Gutenbergove tiskarske preše – 1450. godine, Johann Gutenberg osmislio je stroj koji je imao pomične dijelove putem kojih se mogla tiskati velika količina teksta, i to u višestruko kraćem vremenu nego što je to potrebno rukom.

namijenjenima djeci za upotpunjavanje slobodnog vremena. Višim razredima osnovne škole namijenjeni su časopisi koji obuhvaćaju opsežnije i složenije teme. Među najpoznatijima su *Modra lasta*, *Ekološki glasnik*, *Hrvatske šume*, *Priroda*, *Enter*. Najstariji časopis za djecu je *Priroda* koja je počela s izdavanjem 1911. godine. Cilj je utjecati na odgoj djece popularizacijom ekologije i prirodnih znanosti zanimljivim rubrikama kao što su zaštita prirode, astronomija, ekotoksikologija i mnoge druge. *Modra lasta* je dječji časopis koji obiluje informacijama o medijskoj kulturi i umjetnosti, poviješću te mnogobrojnim zanimljivim činjenicama s kojima se učenici susreću u svakodnevnom životu. Vrlo je poznata i rubrika *Modre laste* u kojoj se objavljuje strip *Borovnica*. (Demut, 2003).

Časopisi i školske novine i dalje su popularni u školskim klupama stoga često knjižničar ima priliku surađivati s učiteljima i profesorima Hrvatskoga jezika i sudjelovati u osmišljavanju i izdavanja školskih listova. To su listovi koji su poznati ne samo djelatnicima, roditeljima i učenicima škole koja ih izdaje nego i drugim školama. Neki od njih poznati su i komisijama i sudionicima državnog natjecanja Lidrano, a to su: *Čarobna frula* (Osnovna škola Jure Kaštelana), *Danica* (OŠ Ljudevita Gaja), *Dite zadarsko* (OŠ Šimuna Kozičića Benje), *Iskrice* (OŠ Samobor), *Kmanko* (OŠ Kman Kocunar), *Plamen* (OŠ Braće Radić), *Pogled* (OŠ Petrijevci) i *Prvin* (Prva osnovna škola Čakovec) (Demut, 2003).

3.2.2. Radio

Radio je vrsta masovnog medija koja se razvila 1910. – 1920. godina i zasnovan je na tehnološkom postupku kojim se prenosi govor i zvuk putem radio valova. Prvo redovito radijsko emitiranje bilo je 1909. godine u Kaliforniji. Godinu dana kasnije, emitiran je i nastup E. Carusa⁵ uživo putem radija. Na području Amerike, 1919. godine osnovana je i prva najznačajnija američka tvrtka Radio Corporation of America koja se bavila proizvodnjom i distribucijom radijske opreme sve do 1970. godine. Emitiranje radijskih programa na području Europe započelo je

⁵ Enrico Caruso jedan je od najvećih opernih pjevača svih vremena. Pjevao je na svim većim europskim i američkim opernim pozornicama.

1922. godine u Velikoj Britaniji kada je i osnovan BBC⁶. Te godine je i na području Francuske i Češke započelo imitiranje, a 1923. godine na području Njemačke. Do kraja 20. godina 19. stoljeća u većini europskih zemalja ostvarilo se emitiranje radijskih programa. Na području SAD-a bio je dominantan komercijalni model radija, a na području Europe radio je bio pod državnim nadzorom (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020a).

Na području Republike Hrvatske, 1918. osnovan je Radio Grič koji je poznat kao prva hrvatska radiotelegrafska postaja. 1924. godine je osnovan Radio klub Zagreb, a 1926. godine je s emitiranjem započela i Radiostanica Zagreb. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020a).

3.2.3. Televizija

Televizija potječe od engleske riječi television što bi u prijevodu značilo predstava, pojava. To je masovni medij koji je zasnovan na tehničkom sustavu koji omogućuje stvaranje, obradu, prijenos, odašiljanje i prijam električnih signala koji imaju zadatak prenositi slike, zvukove i pisane obavijesti gledateljima (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020b).

Početak razvoja televizije obilježen je mehaničkim sustavom koji je u njemačko društvo uveo Paul Nipkow⁷ 1883. godine. Elektronička televizija osnove je pronašla u patentima Zworykina⁸ 1920. godine koji je razvio elektroničku cijev koja je služila za reprodukciju slike. Ubrzan razvoj uslijedio je 30. godina 19. stoljeća na području Engleske, Njemačke, Francuske i SAD-a (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020b).

Na području Republike Hrvatske, razvoj televizije se najviše vezao uz razvoj Hrvatske radio – televizije. Za hrvatski povijesni razvoj televizije značajna je 1939.

⁶ BBC je najveća korporacija za emitiranje radijskog i televizijskog programa u svijetu, osnovana je 1922. godine.

⁷ Paul Gottlieb Nipkow bio je njemački tehničar i izumitelj. Izumio je Nipkow disk koji je postavio temelje televizije, budući da je bio prva komponenta u prvim televizorima.

⁸ Vladimir Kosma Zworykin, američki izumitelj, konstruirao je prve elektronske cijevi za pretvorbu pomične optičke slike iz svjetlosnog u električni oblik i obrnuto.

godina kada se na Zagrebačkom velesajmu demonstrirao televizijski program koji je bio kreiran na mjestu događaja pod vodstvom tvrtke Philips. 1956. godina obilježena je u povijesti izravnim prijenosom trenutka otvaranja Zagrebačkoga velesajma i time je i započelo emitiranje današnje Hrvatske televizije (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020b).

S pojavom televizije postepeno su se pojavljivali i emitirali određeni sadržaji. Na području Republike Hrvatske, prvi športski prijenos emitiran je 1957. godine, 1960. godine je pokrenut prvi obrazovni program, 1966. godine prvi program u boji,... Hrvatska radio-televizija pokrenula je i svoje programe. 1972. godine je započelo emitiranje drugog programa, a 1989. godine s emitiranjem je započela prva hrvatska nacionalna televizija, OTV. U razdoblju 90. – ih godina se osnivaju i privatne televizijske postaje. Nova TV je započela s emitiranjem 1999. godine, a od 2004. godine pojavljuje se i televizijska mreža RTL (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2020b).

3.2.4. Računalo i Internet

Povijesni razvoj računala obilježile su četiri tehnološke etape:

1. najstarija računalna pomagala,
2. mehanička računala,
3. elektromehanička računala i
4. elektronička računala.

Tehnološku etapu računala obilježio je Abacus (Slika 1.) koji je služio za zbrajanje i oduzimanje. Ova sprava osmišljena je i napravljena 3000 godina prije Krista i na prostorima država Europe je bila u upotrebi do kraja 17. stoljeća (<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>).

Slika 1. Abacus

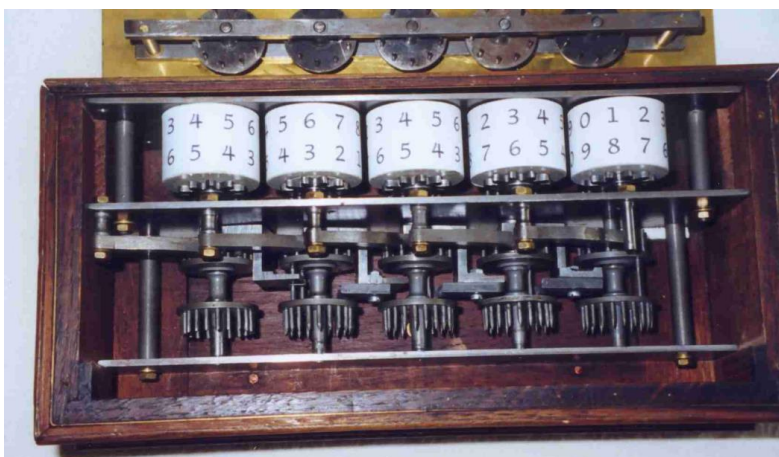
Izvor:

<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>

Mehaničku etapu računala obilježilo je nekoliko znanstvenika i izuma. Prvi je bio Blaise Pascal koji je izumio mehanički stroj koji se sastojao od niza zupčanika. Izumljena sprava nazvana je Pascalina (Slika 2.). Pascalina je omogućila zbrajanje i oduzimanje

(<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>).

Slika 2. Pascalina

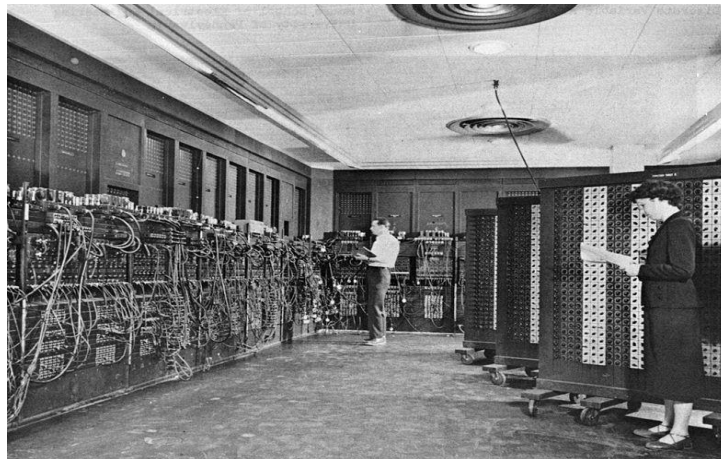
Izvor:

<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>

Drugi znanstvenik koji je 1672. godine unaprijedio etapu mehaničkih računala (osim zbrajanja i oduzimanja) i osmislio spravu kojom je omogućio množenje, dijeljenje i korjenovanje je bio von Leibnitz. 161. godinu kasnije.

Elektromehanička etapa računala uslijedila je nedugo nakon otkrića univerzalnoga stroja. 1945. godine proizvedeno je računalo ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Calculator). Sastavljeno je od otprilike 18 000 elektronskih cijevi, a bilo je teško oko 30 tona. Računalo je bilo zaista veliko i zauzimalo je oko 300m². Znanstvenici su ga javnosti predstavili kao elektronički mozak i vrlo brzo računalo u tadašnje vrijeme (Slika 4.) (<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>).

Slika 3. ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Calculator)

Izvor:

<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>

Prekretnicom za razvoj računala smatra se 1947. godina kada su otkriveni tranzistori. To je smanjilo dimenzije računala, ali i cijene te povećalo pouzdanost i računalnu snagu. Prvo računalo UNIVAC (Slika 6.) koje je napravljeno na ovom principu bilo je za komercijalnu uporabu. Proizvedeno je bilo 1951. godine (<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>).

Slika 4. UNIVAC

Izvor:

<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>

1970. godina bitna je u povijesnom razvoju računala jer je te godine američka tvrtka Intel proizvela prvi mikroprocesor. To je pločica poluvodiča na kojoj su smješteni svi elektronički elementi. 1973. godine znanstvenici su svijetu ponudili osobno računalo Xeros Altos, ali se nažalost moglo kupiti samo u dijelovima. Dvije godine kasnije, proizvedeno je računalo Altair 8800 i ono se smatra prvim osobnim računalom u povijesti. Kako bi osobno računalo funkcioniralo, Bill Gates i Paul Allen su 1975. godine osmislili prvi programski jezik BASIC za Altair 8800. Prvo stolno, osobno računalo, koje je bilo uspješno sastavljeno predstavljeno je svijetu 1977. godine. To računalo poznato je kao Apple II (Slika 7.). Bio je sastavljen od nekoliko

dijelova povezanih u cjelinu: tipkovnica, priključak za monitor i ugrađenu programsku podršku. Na tržištu se mogao kupiti za 2500 američkih dolara (<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>).

Slika 5. Apple II - prvo stolno, sastavljeno, osobno računalo

Izvor:

<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>

Nakon Apple II. na tržištu se pojavilo računalo koje je omogućilo brzu pojavu računala u svakom domu. Bilo je to računalo ZX Spectrum. Kao jedan od nedostataka ovoga računala ističe se izostanak zvuka i boje. Ono što je ZX Spectrum nudio bila je mogućnost povezivanja s vanjskom memorijom odnosno povezivanje s kazetofonom. Popularizaciji računala pridonijelo je i osmišljavanje operacijskog sustava s grafičkim korisničkim sučeljem. Ono je omogućilo korisnicima da komuniciraju znakom i slikovnim simbolom. Ovaj presudan događaj s grafičkim korisničkim sučeljem dobio je naziv Windows. Jedna od inačica bio je Windows 95 koji je bio najbolje provjeren program svih vremena. Izrada današnjih računala odvija se prema normama koje su postavile dva svjetski poznata proizvođača računala, a to su

IBM

i

Apple

<http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf>).

Razvoj računala, konferencija i troje znanstvenika omogućili su i razvoj Interneta. Jedan od njih je bio Vannevar Bush koji je ujedno i jedan od osnivača ARPAneta⁹. Srpanj 1945. godine obilježio je članak „As we may think“ u kojemu je ovaj znanstvenik progovorio o ulozi informatičke tehnologije koja će omogućiti stvaranje uređaja „memex“. Taj uređaj trebao je omogućiti pojedincu pohranjivanje knjiga i bilješki koje je odlikovala fleksibilnost i brza dostupnost. Sredinom 60. – ih godina 20. stoljeća održana je konferencija na Dartmouth College-u u Vermontu koja je donijela nova saznanja o umjetnoj inteligenciji. Na konferenciji su sudjelovali znanstvenici koji su svojim promišljanjima potaknuli rasprave mogu li strojevi postati inteligentni poput ljudi, na koji način i kada će se to dogoditi (Hajdarović, 2006).

U listopadu 1969. godine zaživio je APARnet (Advanced Research Project Architecture Network). Ova godina u povijesti je zabilježena kao godina početka pravog razvoja Interneta. Osim umrežavanja, zadatak istraživača je bio i razviti slanje paketa podataka putem mreža. To su i uspjeli 1971. godine kada je bio poslan i prvi e – mail. (Hajdarović, 2006).

1. siječanj 1983. godine smatra se početkom Interneta. Kraj 20. stoljeća obilježen je napretkom u međuljudskoj komunikaciji. Godina koja je u povijesti zapamćena jest 1990. tijekom koje je nastala globalna mreža ili Web. Procesom umrežavanja do kraja 1991. godine je umreženo preko 5000 centara u čak 35 država (Hajdarović, 2006). Do 1995. godine promet Internetom prelazi u ruke komercijalnih mreža. Do 1995. godine je aplicirano više od 30 milijardi stranica. A svakodnevni broj se redovno povećava (Laniado i Pietra, 2005).

Dijete 21. stoljeće svakodnevno razvija kompetencije koje su propisane Nacionalnim okvirnim kurikulumom. Jedna od navedenih kompetencija je i digitalna kompetencija. Ova kompetencija odnosi se na osposobljavanje djece da upotrebljavaju informacijsko – komunikacijsku tehnologiju za rad, osobni i društveni život te komunikaciju. Digitalna kompetencija osposobljava dijete da razvija

⁹ ARPAnet mreža formirana je šezdesetih godina prošlog stoljeća, a njena zadaća bila je razmjena podataka među znanstvenicima, ujedno je i prethodnica modernog Interneta.

informatičko – komunikacijske vještine i sposobnosti, da upotrebljava računalo prilikom pronalaženja, procjene, pohranjivanja, stvaranja, prikazivanja i razmjene informacija. Osim toga, cilj ove kompetencije je i osposobiti dijete za razvijanje suradničkih mreža putem Interneta (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010).

Istaknuto područje Interneta kojim se vrlo često koriste su društvene mreže. Društveno umrežavanje ili na engl. social networking je komuniciranje određene skupine ljudi koristeći se Internetom. Društvene mreže su servisi koji omogućuju korisnicima da izrađuju korisničke račune odnosno profile na društvenim mrežama, pregledavaju videa i fotografije, sklapaju prijateljstva i komuniciraju. Neke od poznatijih društvenih mreža su: Facebook, Twitter, Instagram, MySpace, LinkedIn i drugo (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020).

Društvene mreže u današnje vrijeme služe za komunikaciju i predstavljaju jedan od najjednostavnijih i najbržih načina komuniciranja djece i mladih. Upravo su ove činjenice osnova istraživanja koje je provedeno u sedmim i osmim razredima osnovnih škola na području Grada Zagreba i Dubrovnika. Cilj istraživanja bio je utvrditi načine kojima se osnovnoškolci koriste društvenim mrežama u edukativnim svrhama, razmjeni edukativnog sadržaja i školskog materijala. Također je cilj bio utvrditi posjeduju li učenici profile na društvenim mrežama s kojom svrhom, koliko vremena provode na društvenim mrežama, koriste li se njome za vrijeme nastave te koje sadržaje objavljuju na društvenim mrežama. Anketnim upitnikom učenici su istaknuli svojim odgovorima da se najviše koriste sljedećim društvenim mrežama: Instagramom i Snapchat-om¹⁰ (Slika 8). Istraživanje koje je provedeno ukazalo je na činjenicu da pojedini učenici imaju profile na nekoliko društvenih mreža. Primjeri kombinacija postojećih dječjih profila na društvenim mrežama prikazani su slikom 8. Prema podacima, najčešće korištene kombinacije su: Instagram i Snapchat ili Facebook, Instagram i Snapchat.

¹⁰ Snapchat je aplikacija koja se koristi za igru, učenje, te razmjenu sadržaja između korisnika koji imaju istu aplikaciju. Putem nje moguće je slati i primati različite sadržaje poput crteža, videozapisa, te fotografija popularno nazvanih 'snapovi'.

Slika 6. Posjedovanje profila na društvenim mrežama

DRUŠTVENE MREŽE	BROJ UČENIKA	%
Facebook	18	3,54
Facebook i Instagram	48	9,45
Facebook, Instagram i Twitter	11	2,17
Facebook, Instagram i Snapchat	153	30,12
Facebook, Instagram, Twitter i Snapchat	5	0,98
Instagram	3	0,59
Instagram i Snapchat	233	45,87
Instagram, Twitter i Snapchat	20	3,94
Snapchat	13	2,56
Twitter	2	0,39
Niti jednu društvenu mrežu	2	0,39

Izvor: Diklić, Nakić, Šošić, 2019.

Zanimljiva je činjenica da se učenici koriste društvenim mrežama:

- kako bi se osjećali prihvaćeni od strane prijatelja,
- jer im je komunikacija ugodnija na ovaj način,
- kako bi imali priliku upoznati nove ljude,
- kako bi imali priliku pratiti događaje i akcije prijatelja te,
- kako bi održavali kontakt s već postojećim prijateljima (Diklić, Nakić, Šošić, 2019.).

4. Utjecaj medija na odgoj djeteta

2013. godine Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba provela je u suradnji s Hrabrim telefonom istraživanje koje je pokazalo da djeca predškolske dobi dnevno provode 2,4 sata radnim danima i 3 sata vikendima pred zaslonom televizora ili računala koristeći mnoštvo različitih medijskih sadržaja. Upravo zbog ove raznolikosti postavlja se pitanje utjecaja medija na ljudski život odnosno život i razvoj djeteta. Kombinacijom i međusobnim nadopunjavanjem medija proširuju se kognitivne, psihičke, socijalne i kreativne mogućnosti djece. To proširivanje odvija se dijalogom između djeteta i medija. Mediji od djece zahtijevaju interaktivnost kojom se djetetu daje izbor (npr. dijete nije zadovoljno ishodom igrice, ima priliku odigrati igricu i postići uspješniji rezultat) (Đuran, Koprivnjak, Maček, 2019).

4.1. Pozitivni utjecaji medija na odgoj djece

Suvremeni mediji imaju vrlo korisnu primjenu u životima djece. Stvaraju uvjete u kojima se djeci omogućuje da shvate i razumiju razne događaje globalnih razmjera kao što su ratovi, nuklearne prijetnje, glad, bolest, siromaštvo i drugo. Svojim sadržajem mediji potiču razumijevanje različitosti i razvijanju tolerancije. Nude roditeljima, a time i djeci bolje uvjete obrazovanja, razvijanje osjećaja i mogućnost sudjelovanja na kulturnim događajima na lokalnim, državnim i međunarodnim razinama (Đuran, Koprivnjak, Maček, 2019).

Grafičko – zvučni efekti koji se pojavljuju u filmovima, serijama, crtanim filmovima djeci omogućuju zabavno učenje pomoću računala, ali i omogućuju priliku da dijete ne bude samo pasivni promatrač nego da aktivno sudjeluje u učenju. Također je bitno spomenuti da grafičke sposobnosti poboljšavaju stimulaciju razvoja psihomotornog sustava. Prilikom odgoja djeteta, vrlo je bitno poticati kreativno razmišljanje, maštu te inicijativu djeteta. Pomno odabranim sadržajima i aktivnostima to se može i učiniti. Rad na računalu omogućuje djetetu da razvija suradničke i timske sposobnosti (Đuran, Koprivnjak, Maček, 2019). Nastavnici i učitelji koji su u nastavni proces uveli digitalne medije ističu da su oni pridonijeli poboljšanju

motivacije, osposobljavanju učenika da samostalno obavljaju zadatke, da pridonose radu na projektu te da djeca uživaju u dinamično organiziranim satima nastavnoga procesa. Zanimljive multimedijske bajke utječu kod djece na razvoj mašte, poboljšavaju vještine čitanja te obogaćuju rječnik djeteta. Računalo se može koristiti prilikom podučavanja sadržaja iz Povijesti i stranoga jezika, Glazbene kulture i Matematike (Mandarić, 2012).

Osim računala, pozitivan utjecaj na odgoj djeteta također mogu ostvariti i televizija i televizijski sadržaji. Autori Laniado i Pietra (2005) navode 4 razloga zašto bi televizija trebala biti upaljena u svakom domu. Prvo obilježje jest sveprisutnost i lako rukovanje daljinskim upravljačem i televizijskim programima. Dovoljno je samo jednom pritisnuti gumb kako bismo ušli u svijet snova. Nadalje, televizija mora uvijek biti uključena jer se time vježba koncentracija pogleda. Tom vježbom utječe se sugestivno na malu djecu. Kao primjer autori ističu djevojčicu koja je gledala film na televiziji. Jedan kadar prikazao je glumicu koja je kopala po smeću i tražila hranu. Pronašla je komad kruha i pojela ga. Nakon što je djevojčica vidjela ovu scenu, otišla je u kuhinju i potražila komad kruha. Ovo je primjer kako televizija šalje poruke koje djeca nesvjesno prihvaćaju. Televizijski programi nude pregršt emocija i jakih osjećaja kao što su ljubav, strast, mržnja. Ritam koji se nudi u filmovima, serijama, crtanim filmovima uglavnom obiluje brzim scenama i brzim promjenama situacija. Te promjene kod djece stvaraju užitek i prisiljavaju ga da se poistovjete s likovima i situacijama. Osim užitka, televizija djeluje opuštajuće. Istraživanje koje su proveli znanstvenici upućuje na činjenicu da se tijekom emocionalno neangažiranih sadržaja na televizijskim programima doseže razina duboke opuštenosti. Čovjekov puls se maksimalno smanjuje, a potrošnja energije opada na 63kcal na sat. Očitavanja EEG-a su ista očitavanju osobe koja tone u san.

4.2. Negativni utjecaji medija na odgoj djece

Čitanje knjige, slikovnice, časopisa ili novina omogućuje djetetu da reagira na pročitano, da postavi pitanje, da primjedbu. Televizijski sadržaji odvijaju se prebrzo, izmjenjuju se scene i kadri te dijete zbog brzog ritma filma, serije ili crtanog filma nema priliku iskazati svoje razmišljanje. To potvrđuje i istraživanje koje je provedeno

1980. godine pod vodstvom američkog psihologa Meringoffa. Tijekom istraživanja djeci je puštena bajka na radiju i na televiziji. Rezultati su pokazali da su djeca koja su slušala bajku preko radija zapamtila detaljnije događaje i likove iz bajke u odnosu na djecu koja su istu bajku gledala preko televizije (Laniado i Pietra (2005).

Televizija i televizijski sadržaji izazivaju stres i frustraciju roditelja jer su ponekad nemoćni „odvojiti“ djecu od televizijskih ekrana. Prema istraživanjima koje je proveo Euripes u 11. mjesecu 2001. godine među talijanskom mladeži znanstvenici su došli do zabrinjavajućih rezultata. Istraživanja su pokazala da pojedinci u prosjeku provedu 1100 sati pred televizorom dok na primjer u školskim klupama provedu 900. Sadržaji nacionalnih programa koji su analizirani tijekom istraživanja djeci i mladeži su prikazivali 670 ubojstava, tijekom godine je to 38 480 ubojstava s dodatkom od 8 samoubojstava dnevno. Dječji programi također obiluju nasilnim činovima. Za razliku od programa odraslih gdje se u udarnom terminu iza večernjih vijesti prikaže samo pet nasilnih činova, djeci se tijekom dana prikažu čak 25. Činjenica je da 3 od 4 djece odabere odjeću, čokoladicu i igračku na osnovu viđenih televizijskih reklama. Svakih 8 minuta i 48 sekundi pojavljivala se reklama koja je prikazivala proizvode koji obiluju masnoćama i šećerom (Laniado i Pietra, 2005). Navedene činjenice upućuju na to da djeca pod utjecajem reklama i takvih sugestija ne mogu racionalno razlučiti što žele, koji prehrambeni proizvod jesti ili koji odjevni predmet kupiti. Vidljiva je činjenica da televizija utječe na odgoj i emocionalni razvoj djeteta i mladeži.

Jedan od značajnijih problema koji se pojavljuje jest nedovoljno razvijena sposobnost razlučivanja mašte od stvarnosti. Dva su razloga zašto djeca ne razumiju ono što vide na televiziji. Prvo, nemaju razvijen koncept prostora i vremena, a drugo je da je njihov način razmišljanja konkretan. Dakle, sve ono što se događa na televiziji je stvarno, a zbiva se u prostoru u kojem se televizor nalazi. Kada se govori o konkretnom dječjem razmišljanju misli se na doslovno dječje shvaćanje televizijskih sadržaja. Sve što vide doslovno tumače, a metafore i usporedbe ne razumiju. (Laniado i Pietra, 2005).

Prekomjerno gledanje televizijskih sadržaja kod djece izaziva niz posljedica kao što su stvaranje izmišljenoga svijeta, izazivanje lažnih sjećanja, razvijanje osjećaja ravnodušnosti prema drugima, izazivanje i razvijanje problema s pažnjom i

koncentracijom te razvijanje nasilničkog ponašanja kod djece (televizija stvara uvjete od kojih postoji opasnost da dijete postane agresor) (Laniado i Pietra, 2005).

Istraživanja koja su provedena 70. – ih godina 20. st. potvrdila su povezanost između izloženosti nasilnim sadržajima medija u dužem vremenskom razdoblju i dječjeg konkretnog ponašanja. Tri su ključna učinka televizije i televizijskih sadržaja, a oni su:

- izloženost nasilju u medijima kod djece povećava mogućnost agresije i nasilničkog ponašanja konfliktnih situacija,
- pretjerana izloženost nasilničkim scenama u medijima može uzrokovati neosjetljivost na nasilje koje se događa oko njih i stvoriti visoki prag tolerancije na nasilje koje se događa u društvu te,
- pojavljivanje sindroma nasilničkoga svijeta odnosno doživljavanje visokog stupnja nasilja i opasnosti u društvu u kojemu se nalaze djeca što uzrokuje obrambeni stav ili stereotipno ponašanje prema drugim pojedincima u društvu što je vidljivo kao rasna netrpeljivost (Mandarić, 2012).

Osim gledanja televizijskih sadržaja, na dijete znatno mogu utjecati i računalne igre koje izazivaju niz zdravstvenih problema kod djece. Od prekomjerne težine, problema s kralježnicom do niza drugih poremećaja. Razne frekvencije ekrana uzrokuju krize kod djece koja boluju od fotosenzibilne epilepsije. Prema podacima, malo manje od 1% djece, u periodu od 4. do 14. godine života, pati od navedene smetnje (Laniado i Pietra, 2005).

Kao jedan od negativnih utjecaja medija na odgoj djece jest ovisnost o Internetu. Prema podacima istraživanja koja su provedena na području Sjeverne Amerike gdje je ovisnost o Internetu najučestalija prikupljeni su podatci da su to najčešći ovisnici mlađi adolescenti muškoga spola iznadprosječnih inteligencija i koji tjedno na Internetu provode najmanje 40 sati. Ovaj oblik ovisnosti često može prerasti u radoholičarske ovisnosti o Internetu. U tom slučaju osoba svoju „produktivnost“ isključivo veže uz Internet i smatra Internet svojim primarnim zanimanjem što dovodi do zapostavljanja socijalnih kontakta s članovima obitelji i

prijateljima. Već 1995. godine je američka psihologinja Kimberly Young¹¹ upozorila svijet na mogućnost stvaranja ovisnosti o Internetu (Zuckerman Itković, Petranović, 2010.). Kako bi se ovisnost o Internetu i „surfanje“ smanjilo i ograničilo, postoje testovi kojima se provjeravaju razine ovisnosti. Primjer testa ovisnosti djeteta o Internetu u svojoj knjizi istaknuli su Laniado i Pietra (2005). Testom se može odrediti koliko slobodnog vremena dijete provede na Internetu, koliko u online razgovorima s vršnjacima, a da na taj način zanemaruje svoje školske obveze, održavanje socijalnih kontakata s prijateljima ili svoj svijet gradi u svijetu mašte koji ga udaljava od drugih osoba, druge djece. U testu su obuhvaćena pitanje poput: Koliko si puta primijetio da si ostao duže online više nego što si planirao? Ljutiš li se, višeš i ružno odgovaraš ako te smetaju dok surfaš Internetom? Događa li ti se da misliš na Internet i tijekom drugih aktivnosti? Provodiš li više vremena na mreži ili u igri?,... i mnoga druga. Rezultati testa svrstani su u tri skupine ovisno o bodovima. Ti rezultati roditeljima daju informaciju o tome koliki je utjecaj Interneta na dijete te što bi mogli promijeniti kako bi dijete kvalitetnije provodilo vrijeme.

Kao jedan od novih oblika nasilničkog ponašanja koji se pojavio na Internetu je i cyber nasilje. To je ujedno i nova vrsta ovisnosti na koju društvo (obitelj, učitelji i odgajatelji) mora reagirati. Cyber nasilje je oblik nasilja u kojemu mladi i adolescenti vrše nasilničko ponašanje i izražavanje u virtualnom svijetu upotrebom digitalnih medija (elektroničkom poštom, raznim internetskim stranicama, multimedijским porukama, blogovima,...). To je nasilje koje se svakodnevno i vrlo brzo širi i potrebno ga je spriječiti. Ovim problemom su se stručnjaci ozbiljnije počeli baviti početkom 21. stoljeća. Ovaj oblik zlostavljanja je i u Republici Hrvatskoj vrlo izražen. Česti nasilnici elektroničkog nasilja su i maloljetnici. Ovo nasilje omiljeno je među djecom jer omogućava nasilniku anonimnost i izbjegavanje kontakta „oči u oči“ korištenjem lažnih lozinki i korisničkih imena. Razvoj medija daje djeci sigurnost da su vrlo zaštićeni u svome činu i da neće biti otkriveni. Vrlo je bitno da odgajatelji, učitelji i roditelji tijekom odgoja uče dijete koju štetu može nanijeti vršnjacima i koje su posljedice takvoga ponašanja (Mandarić, 2012).

¹¹ Kimberly Young, američka psihologinja, stvorila je Centar za ovisnost o internetu, i prvi plan liječenja tehnološke ovisnosti zasnovan na tehnikama kognitivne bihevioralne terapije.

5. Uloga roditelja, odgojitelja i učitelja u medijskoj pismenosti djece

U Dubrovniku, 2016. godine, provedeno je istraživanje kojim se željelo saznati mišljenje ravnatelja o ulozi pojedinca na medijski odgoj djece. Sudjelovalo je 210 ravnatelja osnovnih škola. S obzirom na to da je jedna od njihovih zadaća organiziranje nastave i provedba Nastavnoga plana i programa za osnovnu školu jedna od hipoteza bila je ispitati mišljenje ravnatelja tko bi trebao medijski odgajati djecu. Prema rezultatima istraživanja, 87,31% ravnatelja smatra da bi medijski djecu trebali odgajati učitelji i odgojitelji uz pomoć roditelja. 9,14% smatra da to trebaju činiti učitelji i odgojitelji, a 2,54% ravnatelja smatra da to trebaju činiti samo roditelji. Činjenica je da je medijski odgoj cjelovit odgojno obrazovni proces u koji je nužno uključiti i roditelje. Svakodnevno komuniciranje putem medija u školama i obiteljskom okruženju obuhvaća znatno vrijeme u životima osnovnoškolaca (Alerić, Budinski, Kolar Billege, 2019.).

Roditeljsko neiskustvo ne smije biti razlog koji će negativno utjecati na usmjeravanje djece. Roditelji su osobe koje provode najviše vremena s djetetom i upravo bi zbog toga trebali postaviti određena pravila koja bi djeca trebala usvojiti. Ukoliko dijete ima pristup računalu i na njemu igra računalne igrice, potrebno je provjeriti koje igrice dijete igra te izabrati one koje su poticajnije i složenije od igara za igraču konzolu. Roditelji trebaju izabrati interaktivne igrice jer se njima potiče spoznajni, osjetilni i refleksni (u kombinaciji s razvijanjem sposobnosti koordiniranja vida i pokreta ruku) razvoj. Također bi bilo dobro za djetetov razvoj da računalne igrice nude mogućnost razvijanja mašte, logičko – matematičkih sposobnosti i stvaralaštva. Preporuča se roditeljima da u dječje sobe ne stavljaju Playstation, televiziju ili računalo jer se time povećavaju šanse da roditelj izgubi kontrolu nad njihovom uporabom. Roditelji također trebaju obratiti pozornost na djetetovo zdravlje. Vrijeme provedeno ispred ekrana izaziva kod djece osjećaj nervoze, rastresenosti te oni zbog toga često jedu što im je nadohvat ruke: slatkiše i grickalice. Kako stres zbog računalnih igrica ne bi izazvao probleme s prehrambenim navikama potrebno je prilagoditi vrstu i količinu hrane djetetovim potrebama. Osim pravilne prehrane problem se pojavljuje zbog sjedilačkog načina života. Ovakav način života roditelj bi trebao spriječiti i poticati dijete na aktivnosti kako ne bi došlo do djetetove

prekomjerne težine. Također je potrebno provjeravati i položaj djeteta ispred ekrana budući da je djetetov kostur daleko osjetljiviji od kostura odrasloga čovjeka. Nepravilan položaj može izazvati probleme s kralježnicom. Roditeljima se savjetuje da djetetu omoguće uredsku stolicu kojom se regulira pravilan položaj djeteta. Tijekom vremena koje dijete ima za igranje igrice potrebno ga je svakih pola sata prekinuti i potaknuti ga na pokrete. Protezanje nogu, izravnjanje ruku ili bilo kojih drugih pokreta koji će potaknuti aktivnost (Laniado i Pietra, 2005).

U poglavlju negativnih utjecaja na medije spomenulo se cyber nasilje. U ovom obliku nasilja, presudnu ulogu imaju roditelji koji bi trebali kontrolirati rad djece na računalu. Prema istraživanju koje je proveo Plavi telefon i Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba utvrđeno je da čak 49% djece vrijeme na Internetu provodi bez nadzora roditelja, a samo 2,5% ispitanika je pod nadzorom jednog roditelja prilikom služenja Internetom. Također, značajan broj ispitanika (36%) navodi da roditelje ne zanima na koji način djeca provode vrijeme na Internetu (Mandarić, 2012).

Prve osobe koje imaju utjecaj na medijski odgoj djeteta, nakon roditelja, su odgojitelji u vrtićima. Na njima je da djeci već u najranijoj dobi daju mogućnost pravilne uporabe računala. Prije nego djeci dozvole pristup edukativnom softveru primjerenom njihovom uzrastu, u vrtićkim skupinama moraju definirati pravila kojih se djeca moraju pridržavati prilikom korištenja računalom. Kao neka od pravila ističu se vremensko razdoblje u kojemu dijete provodi vrijeme za računalom, stanke i tjelesne vježbe prilikom korištenja računala. Ovim pravilima odgojitelji nastoje smanjiti negativni učinak koji se može pojaviti u emocionalnom razvoju djeteta i razvijanju socijalnih kontakata (Tatković, Ružić Baf, 2011).

Prema provedenom istraživanju, 85% ispitanika prilikom odgoja predškolaraca u svom radu koristi medije. Četvrtina ispitanika, 22%, koristi odabrane televizijske sadržaje. Televizija je najčešće korišten medij, zatim slijede Internet (19%), radio (17%), društveni mediji (13%), suvremeni mediji (11%), slikovnice (8%), tisak i digitalni okvir za slike (4%) te plakati i priručnici (1%) (Peran, Raguž, 2019).

Kao jedno od četiri područja Hrvatskoga jezika koji se obrađuje s djecom u nastavnom procesu jest Medijska kultura. Medijska pismenost definirana je važećim Nastavnim planom i programom za osnovnu školu. U odgojno – obrazovnom

procesu, uloga učitelja u medijskoj pismenosti djece je vrlo značajna. Zadaće Medijske kulture su osposobiti učenika za komunikaciju medijima kao što su na primjer kazalište, film, radio, tisak, strip, računalo. U svakom razredu osnovne škole propisani su sadržaji koji moraju biti obrađeni tijekom školske godine. Osim što je medijski odgoj i opismenjavanje dio Hrvatskoga jezika, u školama se on može podijeliti u još nekoliko modela kao integralni dio Građanskoga odgoja, kao integralni dio svakoga predmeta te kao integralni dio kurikuluma (Mandarić, 2012).

Razvijanje medijskih kompetencije učitelja i prenošenje znanja učenicima vrlo je izazovan proces obzirom da se mijenja tradicionalna uloga odgoja u odgojnom procesu. Primjena suvremenih medija zahtijeva promjene tradicionalnih načina poučavanja i integraciju novih medija u odgojno – obrazovnom procesu. Osim nedostatka medijskih kompetencija učitelja, poteškoće prilikom integriranja suvremenih medija u školama izaziva i loša medijska opremljenost škole. Na važnost o ulozi medija u odgoju djece ukazano je već 1982. godine na međunarodnom simpoziju u Njemačkoj. Te godine UNESCO je donio i deklaraciju o odgoju za medije kojim se obrazovnim sustavima zemalja dao javni poziv da razvijaju strategiju kojom će potaknuti medijsko opismenjavanje odnosno medijski odgoj u školskim klupama (Mandarić, 2012).

6. Kritički osvrt

Život se u 21. stoljeću mnogo promijenio, a svako vrijeme sa sobom nosi izazove. Vremena i običaji stalno se mijenjaju, ono što je nekad bilo normalno, danas je nezamislivo. No, usprkos mnogobrojnim društvenim promjenama obitelj je iako u izmijenjenom obliku, opstala. Dok je u prošlosti unutar obitelji postojala hijerarhija, otac je bio glava obitelji, danas muškarac i žena postaju ravnopravni u poslovima u kući i brige za djecu. U tradicionalnoj obitelji naglasak je na autoritarnom odgoju, a suvremena obitelj se sve više susreće s oblicima popustljivog odgoja. Činjenica je da danas roditelji puno više vremena posvećuju radu te zadovoljavanju vlastitih potreba, a paralelno s tim nose se s osjećajem krivnje radi manjka provedenog vremena s djecom. Nažalost, mnogi roditelji nedostatkom vremena pokušavaju nadomjestiti poklonima i skupim igračkama, ali zaboravljaju ono najvažnije, a to je da vrijeme ne mogu nadomjestiti. Mediji su danas dio obiteljske svakodnevnice. Današnji medijski idoli ugrožavaju roditeljski autoritet, djeca konzumiraju te sadržaje bez kritičkog razmišljanja, skloni su manipulacijama. Posebno je važno naglasiti ukoliko medijsko obrazovanje ne preuzme bitniju ulogu, mediji će preuzeti kontrolu nad našim životima. I sami smo svjedoci sve većeg broja devijantnih ponašanja kod djece, koja su usko povezana s većom količinom izloženosti nasilju i neprimjerenom sadržaju. Iako živimo u vremenu velikih promjena, suočeni svakodnevno s brojnim izazovima, nemojmo zaboraviti kako recepti za odgoj ne postoje, djeci nije potrebno mnogo, oni najviše trebaju našu ljubav, sigurnost i toplinu, a to jedino možemo ostvariti zajedničkim provođenjem vremena i uživanjem u trenutku.

7. Zaključak

Težnja ljudi za promjenama u društvu, obitelji, odgoju donijela je promjene u odgoju djece. 20. stoljeće donijelo je niz promjena i odgoj je postao suvremeniji, drugačiji, otvoreniji. To je odgoj koji nudi djeci, roditeljima (ali i drugim odgajateljima) niz pristupa i metoda kako ostvariti što bolji i kvalitetniji odgoj. Odgoj djeteta u obitelji je velika odgovornost i obveza koju roditelji svjesno prihvaćaju. Kada dijete postane dio obitelji u toj zajednici stječe osnovna iskustva, navike i spoznaje o svijetu, društvu u kojem se nalazi.

U ovome radu razmatran je tradicionalni odgoj i njegova promjena kroz povijest i mijenjanje društva, te suvremeni odgoj i utjecaj društva, medija i ostalih čimbenika na postizanje odgojnih vrijednosti. Razvoj obitelji od početka do danas se znatno promijenio. Suvremeni način života donio je i suvremene oblike obitelji kao što su: nepotpune jednoroditeljske obitelji, razvedene obitelji s razdvojenom djecom, adoptirane obitelji, očuh ili maćeha u obitelji, djeca očuha ili maćeha u obitelji. Bez obzira na oblik obitelji u kojem se dijete nalazi, svaki roditelj dužan je imati znanja i vještine o odgoju i primijeniti ih najbolje što zna kako bi razvio prave moralne, obiteljske vrijednosti u djeci.

Svijet u kojem živimo je svijet koji obiluje modernom tehnologijom i koja postiže sve veći utjecaj u odgoju i obrazovanju djece, ali i roditelja. Postojeći podatci u literaturama ukazali su na činjenicu da je sve veća snalažljivost djece u rukovanju masovnim medijima (računali, mobiteli, televizija) utječe na odgoj i ponašanje djece. Ovisnost o Internetu, depresivno ponašanje, razni zdravstveni problemi uzrokuju pretjerano konzumiranje medijskih sadržaja. Osim navedenih posljedica, kod djece se stvara problem izostanka kritičkog razmišljanja i sklonost manipulacijama masovnih medija. Sve veće izlaganje medijima kod djece izaziva želju za poistovjećivanjem s poznatim osobama i rušenjem autoriteta roditelja.

Činjenica je da suvremeni način života, razvoj tehnologije i ujedno masovnih medija odgaja novu generaciju djece koja će biti računalno, digitalno i medijski pismenija i kompetentnija. Ove promjene također će zahtijevati i od roditelja da se prilagode promjenama i steknu nova znanja kako bi mogli kontrolirati dječje obrasce

ponašanja. Iako je obitelj prvi i najznačajniji odgajatelj, nije jedini. S obzirom da je odgoj vrlo kompleksan proces roditelji to neće moći učiniti sami, nego će im biti potrebna pomoć učitelja i odgajatelja. Stoga je to prilika da obrazovne ustanove više pažnje posvete odgojnim, a ne samo obrazovnim sadržajima.

Literatura

1. ANONIMNO. Povijesni razvoj računala. [Online] Dostupno na: <http://www.medskolazd.hr/media/NastavniSadrzaji/Povijesni%20razvoj%20racunala.pdf> [Pristupljeno: 20. listopada 2020.]
2. AGENCIJA ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE (2010). Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. [Online] Dostupno na: https://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf [Pristupljeno: 15. ožujka 2021.]
3. ALERIĆ, M., BUDINSKI, V., KOLAR BILLEGE, M., (2019.) Medijsko opismenjavanje u osnovnoj školi. *Communication management review*. [Online] 4 (8). str. 52 – 61. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/326231> [Pristupljeno: 14. rujna 2020.]
4. BELAMARIĆ, I. (2019). Suvremena obitelj i odgoj djece. *Centar za psihološko savjetovanje, edukaciju i istraživanje*. [Online] Dostupno na: <http://centar-sirius.hr/suvremena-obitelj-i-odgoj-djece/> [Pristupljeno: 13. rujna 2020.]
5. BRIGGS, A. i BURKE, P. (2011). *Socijalna povijest medija*. Zagreb: Pelago
6. DIKLIĆ, J., NAKIĆ, M., ŠOŠIĆ, D., (2019.) Edukativna uloga društvenih mreža u medijskom odgoju djeteta. *Communication management review*. [Online] 4 (8). str. 180 – 197. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/223676> [Pristupljeno: 25. rujna 2020.]
7. DEMUT, A. (2003.). *Putokazi školske knjižnice*. Zagreb: Školska knjiga
8. ĐURAN, A., KOPRIVNJAK, D., MAČEK, N. (2019). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication management review*. [Online] 4 (1). str. 180 – 197. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/223682> [Pristupljeno: 22. travnja 2021.]
9. HAJDAROVIĆ, M. (2006). Povijesni razvoj Interneta. *Hrvatski povijesni portal*. [Online] <http://povijest.net/2018/?p=2374> [Pristupljeno: 20. listopada 2020.]
10. HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, MREŽNO IZDANJE (2020). Novine. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. [Online] <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44284> [Pristupljeno: 25. rujna 2020.]

11. HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, MREŽNO IZDANJE (2020a). Radio. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. [Online] <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51468> [Pristupljeno: 25. rujna 2020.]
12. HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, MREŽNO IZDANJE (2020b). Televizija. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. [Online] <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60748> [Pristupljeno: 30. rujna 2020.]
13. LANIADO, N., PIETRA, G. (2005.) : Naše dijete, videoigre, Internet i televizija: (Što učiniti ako ga hipnotiziraju?), Studio TiM, Rijeka
14. LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA (2020.). *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Dostupno na <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66413>> [Pristupljeno: 15. ožujka 2021.]
15. MALEŠ, D. (2012.). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*. [Online] 67. str. 13. – 15. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124015> [Pristupljeno: 13. rujna 2020.]
16. MANDARIĆ, V., (2012.). Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra*. [Online] 82 (1). str. 131. – 149. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/79236> [Pristupljeno: 23. travnja 2021.]
17. NIMEC, D. (2010). (Ne) mogućnost tradicijske obitelji u suvremenom društvu. *Obnovljeni život*. [Online] 65 (1). str. 23. – 35. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/76005> [Pristupljeno: 13. rujna 2020.]
18. PERAN, S., RAGUŽ, A. (2019). Odnos i značenje medijskog odgoja u dječjim vrtićima: pravila i medijski izazovi. *Communication management review*. [Online] 4 (1). str. 180 – 197. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/326258> [Pristupljeno: 26. travnja 2021.]
19. STEVANOVIĆ, M. (2000). *Obiteljska pedagogija*. Varaždinske Toplice: Tonimir.
20. TATKOVIĆ, N., RUŽIĆ BAF, M. (2011). Računalo - komunikacijski izazov djeci predškolske dobi. *Informatol*. [Online] 44 (1). str. 27. – 30. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/66859> [Pristupljeno: 3. travnja 2021.]

21. TOLIĆ, M. (2009). Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije. *Život i škola*. [Online] 55 (22). str. 97. – 102. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/47431> [Pristupljeno: 25. rujna 2020.]
22. ZANINOVIĆ, M. (1988). *Opća povijest pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga.
23. ZUCKERMAN ITKOVIĆ, Z., PETRANOVIĆ D., (2010.): *Ovisnosti suvremenog doba – strast i muka*, Školska knjiga, Zagreb.

Sažetak

Tijekom povijesti odgoj djeteta mijenjao se sukladno tehnološkom razvoju i pojavi masovnih medija. Razvojem tehnologije tradicionalni odgoj i tradicionalne vrijednosti polako nestaju, a uloga roditelja se znatno mijenja. Sada se roditelji susreću s većim preprekama uzrokovanim brzim načinom života i razvojem medija. Suvremeni odgoj omogućuje veće mogućnosti uvođenja medijske pismenosti u odgoj djeteta pod nadzorom roditelja, odgojitelja i učitelja. Obzirom da je odgojni proces vrlo zahtjevan, roditelji moraju komunicirati i surađivati s odgojiteljima i učiteljima. Teorijskim razmatranjem u radu su obrađene vrste odgoja (tradicionalni i suvremeni) i njihovi prednosti i nedostatci. U poglavlju Masovni mediji obrađene su vrste medija i njihov povijesni razvoj. Cilj ovoga rada bio je istražiti temeljne karakteristike današnjeg odgoja te u kojoj mjeri i na koji način mediji utječu na ponašanje i odgoj današnje djece i mladeži.

Ključne riječi: tradicionalan i suvremeni odgoj djeteta, vrste medija, medijska pismenost

Summary

Throughout history, child upbringing has changed in accordance with technological development and the emergence of mass media. With the development of technology, traditional upbringing and traditional values are slowly disappearing, and the role of parents is changing significantly. Now parents are facing major obstacles caused by fast-paced lifestyles and media development. Modern education provides greater opportunities for the introduction of media literacy in the child upbringing under the supervision of parents, educators and teachers. Since the educational process is very demanding, parents must communicate and cooperate with educators and teachers. Theoretical framework in the paper deals with the types of education (traditional and modern) and their advantages and disadvantages. The chapter Mass Media deals with the types of media and their historical development. The aim of this paper was to investigate the basic characteristics of today's education and to what extent and in what way the media influence the behavior and education of today's children and youth.

Key words: traditional and modern child upbringing, types of media, media literacy